

POSTAL DE VIATGE

CUBA... QUINA CUBA?

CARLES M. BALSELLS

«*No le pido dinero, señor. Sólo algo para comer. Tengo hambre*». No menteix. Els seus ulls diuen clarament que no menteix. El seu és un rostre de la Cuba que ningú no vol ensenyar, i que potser cap viatger tampoc no vol conèixer. Una de les mil realitats diferents que es poden trobar en aquesta illa tan allunyada en la distància i en el temps, pel que es pot veure quan tot just es trepitja per primera vegada.

Fa una calor estranya, enganxosa. El sol del tròpic crema sense adonar-te'n. I la manera de vestir esdevé ben aviat un fet secundari. La comoditat s'imposa pels carrers i per les places.

Però els primers impactes del que veiem aquest matí a l'Havana no són fàcils de digerir. Caminem per barris que ens han recomanat de no recórrer. Ho fem sense cap mena de por, només amb la prudència necessària. I rebem les imatges que mai no podíem imaginar, perquè són imatges amb rostres, ulls i mirades. Cap fullet de la propaganda turística no les portarà en les fotografies paradisiàques que busquen només seduir o provocar somnis i desitjos d'evasió de realitats molt menys dures, però que, tot i així, ai!, a vegades ens semblen insuportables.

Caminem sense cap pressa per aquests carrers i carrerons de l'Havana. Escoltem el carrer, mirem les persones. Veiem allò que és ara aquesta ciutat, i intuïm allò que va ser. I, per damunt de tot, imaginem allò que podria ser perquè, de mica en mica, aquesta ciutat et va prenent com un conte de fades tristes.

L'Havana se'ns mostra decrepita, sense ànima. Els edificis cauen literalment i no es veu cap reacció visible per aturar aquesta decadència. Hi ha sots immensos al mig del carrer, també deixalles i munts de terra esperant que algú, un dia o altre, tingui cura d'arranjar-ho. «*És així, això és així, no s'hi preocupin*», és com si ens diguessin aquells que ens observen i veuen la nostra mal dissimulada curiositat.

En aparença, ningú no fa l'esforç per conservar els vestigis d'un passat, segurament esplèndid i no gens llunyà en el temps. Després, sabrem que la manca de materials de construcció —fins i tot de ciment i pintura—, no n'és la causa menor. És clar que hi ha alguna cosa més, hi ha d'haver alguna cosa més, perquè una ciutat com aquesta presenti avui aquest rostre.

Omplim d'interrogants la passejada. ¿Com és possible, en aquesta hora de mig matí, que hi hagi tantíssima gent al carrer, sense fer res, mirant encuriós, o potser només displicents, deixant que el temps s'escoli a la porta de les cases?... La quitxalla encara pot ser explicable per l'aturada de les escoles, si és que realment és així, però, venint d'on venim, tanta gent vagarosa al carrer sorprèn força.

Pertot arreu, nens, joves, homes, alguns parlant entre ells, d'altres parlant amb el silenci, noies als balcons, nombrosos sense baranes, i dones, moltíssimes dones a tot arreu enraonant qui sap de què, però segur que en converses que són universals —el temps, els veïns, els nens, que car que està

tot— i poc del món, perquè poc del món arriba fins aquí... Tot plegat fa que sentim les mirades perquè, de fet, no podem amagar de cap manera la nostra condició de turistes, d'estranyos en aquests barris que ens agrada trepitjar, com si volguéssim vanament copsar-ne una mica l'ànima.

Passem pel mig del carrer, perquè les voreres en molts llocs són intransitables i alguna bicicleta vella ens passa pel costat, grinyolant, i la sensació —estem rebent les primeres empremtes— té un punt d'angoixa per tanta pobresa i misèria acumulada a cada trosset de casa que, les portes i les finestres obertes, ens permeten veure, sense res que ho amagui. Però al costat, al costat mateix, s'hi respira un món de sensualitat en els cossos, en els ulls i en les mirades —una constant que ens acompanyarà tot el viatge—, una mena d'univers al qual ningú, ens sembla, no pot restar del tot indiferent.

Demaneu per una adreça. Les preguntes són, a vegades, una manera senzilla d'entrar en contac-

te, d'escoltar les paraules, de veure la bondat de molta gent que es desvia per orientar-nos, encara que més d'un cop no saben ben bé on és el lloc que demanem; d'altres dubten i pregunten de pressa a altres veïns per si poden ajudar-nos. La percepció que es tracta de gent hospitalària, amable, es fa a cada pas més visible.

Però aquest matí és diferent de tot el que esperàvem i potser mig ens havien insinuat, tot i que no fórem capaços d'imaginar-ho mai, perquè la realitat, a vegades, es dificil de descriure. Dificil com ara mateix ho és, per a nosaltres.

I, tanmateix, aquest primer impacte, aquestes primeres visions, aquesta realitat impensable, ens atrapa. Som a Cuba. Això és també l'Havana. No gaire lluny de l'altra Havana —La Habana Vieja— que la Unesco s'afanya a recuperar amb programes urgents perquè els turistes hi passegin, s'hi retratin, entrin a la Bodeguita del Medio, i diguin que han estat a Cuba, el paradís de la música, una música sempre nostàlgica, ancorada en els anys 50..., reiterativa a tot arreu, amb els mateixos boleros on el rellotge ja no marca l'hora, el petó va quedar en una última besada a mig fer i el Comandante Che Guevara impregna encara vides entristides i qui sap si definitivament decebudes. La música com a miratge, com a analgèsic o com a lament amb percussió, maraques i guitarres.

Els herois de la *Revolución* són presents a tot arreu, i reben tots els homenatges. Cuba és un país ple de proclames, d'eslògans, de rostres guerrers, de promeses i de llargs discursos a la ràdio i a la televisió que acaben encara amb el crit de «*Socialismo, patria o muerte*», de frases escrites en cartells —«*En el mundo mueren millones de niños por tal enfermedad, ninguno cubano*»—, i també de molts silencis quan es pregunta massa o senzillament no es pregunta. Silencis que poden ser fruit de la por o del convenciment que no hi gaire més a dir.

La vida no hi és fàcil, com al llarg dels dies del viatge anirem aprenent amb exemples i en converses que no són ben bé converses. Hi ha temes delicats i orelles que escolten i ulls que miren. El

racionament és vigent encara avui. Una lliura de carn per mes i per persona... Una lliura, quatre-cents grams. La subsistència és, en molts casos, el miracle diari. Cues a les botigues amb prestatges mig buits parlen més que qualsevol discurs, i la manca de medicaments a les farmàcies posa aquest punt d'angoixa que pot ser desesperació també a moltes cases. Vuit euros al mes (250 pesos cubans) de mitjana, és un salari normal, ens asseguren.

L'illa, però, respira i regala bellesa. El *framboyán*, aquest arbre que pot ser vermell, groc, lila, taronja, acolorix el país per totes bandes. L'illa és plena de *framboyanes*, aviat entranyables, que fan més bells encara els verds omnipresents. Però la terra presenta extensions de camps mal treballats, o sense treballar. I no veiem fàbriques. Les poques que hi ha, ens diu en veu baixa un estudiant, resten aturades per obsoletes. Sort que, ara, ens ajuden Veneçuela i la Xina... Cuba deixa temps per a la reflexió constant, per als interrogants sense resposta.

Descobrim racons d'un encant especial, petites platges mig verges, poblets amb places i carrers que de seguida esdevenen, al costat de la gent i de les converses, punts de referència per anar construint, a poc a poc, la Cuba que ens emportarem a casa, la postal que farem, és clar, amb les impressions d'un viatge potser curt però intens. Ple de sensacions

El paisatge humà no es percep estrany. Ni tampoc transmet aquella mena de distància que alguns cubans ens volen fer creure, dient-nos, vigilin, no parlin amb la gent... Tot al contrari. La gent és acollidora, molt acollidora, i molts somriures s'encreuen al llarg d'aquests dies. Molts intents d'aproximació, d'amistats que juren que *serán para toda la vida...* com la de l'Alfredito, el maleter d'un hotel, que ens diu que viu per al Barça i en sap tots els detalls de tots els partits, tota la història del club i es defineix ell mateix *el culer más grande de Cuba*, i que, ara, comparteix aquesta il·lusió amb l'espera d'una filleta. «*Nunca imaginé esta emoción*

y que los ojos puedan llenarse de lágrimas cuando pienso que la tendré en mis brazos...»

Com a tot arreu, hi ha aquells que veuen en el turista, en el viatger estranger, l'animal que cal esquil·lar amb mil petites corrupteles. Les dues monedes, el CUC per als turistes i el *peso cubano* per als cubans, ho fan més fàcil encara. La gallina dels ous d'or que és, avui, el turisme per Cuba pot ser malbaratada per uns quants. La doble carta en algun restaurant, la picaresca més subtil d'uns quants, els càrrecs de taxes i serveis sense factura ni rebuts... però en cap cas, res de diferent que no es trobi en altres llocs del món —i també a casa nostra— que tenen el turisme com a important font d'ingressos.

Les vidents, espectacularment abillades de blanc, llegeixen el futur dels nadius i dels turistes. Qui llegeix, però, el futur del país?...

Cuba és tan polièdrica com captivadora. Hem vist testimoniatges de servei, d'un servei generós, d'una altre Església a ran de terra, sempre al costat de la gent, allunyada dels oripells i de les cúries. És la seva, una lluita diària, sovint heroica, sempre il·lusionada. Una Església sense cap privilegi, més aviat vigilada i fins i tot sota sospita, però que cada dia de tots el dies es manifesta fraterna i oberta, mirant d'ajudar, sense demanar res a canvi, no només a aquells que s'hi acosten perquè ho necessiten, sinó també fent una assistència a través de la formació personal, de la cultura, d'accions concretes i de petites accions que aquí semblarien ínfimes i allà són, moltes vegades, per no dir sempre, extraordinàries. Cuba regala també testimoniatges d'esperança.

I, encara, abans d'anar-nos-en, la descoberta del Casal català de l'Havana. El més antic dels casals catalans. Una entitat viva, plena d'activitats culturals, amb gent que hi treballa il·lusionada, i que espera que des d'aquí, des de Catalunya, no s'oblidi que existeixen. Demanen poc. Des de fa uns tres anys, han deixat de rebre el diari *Avui* que els ajudava a les classes de català que imparteixen. Ens ensenyen amb joia tot el que fan, cursos de

música, conferències, dansa, la sala de televisió per veure els partits del Barça. La tarda passada en aquelles estances ens deixa un record amable, les arrels no han estat arrencades del tot encara. Dues noietes cubanes assagen al pati, farcit d'assutzenes, cançons d'amor que elles mateixes han escrit pel que sembla i que musiquen ara... El llebeig de la tarda fa onejar les mimoses i ens sap greu dir adéu a aquest racó de l'Havana.

Anar a Cuba pot ser un viatge diferent, perquè el país té molts angles, cap del mateix color, però tots entrellaçats i tots apassionants. L'illa és la mateixa per a tots, és clar. I també la vida quotidiana de la gent cubana, que malda per sobreviure en una realitat no sempre agradable.

Amb tot, per a molts turistes, Cuba només és la platja, el sol, el clima tropical que les breus tempestes no espatllen i els hotels *all included*. Per a d'altres, Cuba és poder fer realitat, més fàcilment que en altres llocs, desitjos inconfessables. És dur veure-ho de prop. Les circumstàncies han fet que ho poguéssim observar, i fa mal al cor.

I no hi falta qui, amb diners i el bitllet d'anada i tornada a la butxaca, vol veure Cuba com un paradís de la fraternitat humana, de la igualtat, i de tants altres discursos que no deixen mai d'acompanyar-te al llarg dels dies i pertot arreu. La realitat, però, és més amarga.

Potser hi ha tantes Cubes com maneres de mirar-la. Cuba... quina Cuba? La Cuba que deixem enrere mentre l'avió s'envola pot esdevenir un impacte al cap i al cor. Però, això ja depèn de cada persona, de cada viatge, de cada mirada...

CARLES M. BALSELLS I CASTELLTORT (Barcelona, 1943). Col·laborador habitual de la premsa igualadina, ha publicat els llibres *L'esclatxa de paper* (1985), *Dibuixos i paraules de l'Anoia* (1991), *Cròniques de la gent i del carrer* (1992), *Aquesta nit, Igualada: la caravana dels somnis* (1994), *El quiosc de vidre* (2001) i *5 de gener. Festa de Reis d'Igualada* (2006).

LISTA DE DISTRIBUCION

NUCLEOS 232 CONS. 621 CIERRE

PRODUCTOS

FECHA DE INICIO

1-7
1-7
1-7
1-7
1-7
1-7
1-7

ARROZ
FRIJOLES
CHICHAROS
MANTECA
ACEITE
AZUCAR BLANCA
" PRIETA
PURE DE TOMATE
SALSA VITA NUOVA
COMPOTAS

(116 x 0.25) 5.16 x 1

PER-CAPITA PRECIO
125
0.20
0.10
0.20
0.15
0.10

FECHA DE VENCIMIENTO

31/7
31/7
31/7
31/7
31/7
31/7

20-6 JABON DE LAVAR 1/30/4 1x1 0.10 2
20-6 " " BAÑO 1/31/5 1x1 0.25 2
20-6 ~~DETERGENTE PASTA DI~~ 1/4 1.5 2.10 + 3.06
7-7 SAL 2% OILO 244.50 9.10 + 3 0.35